

*Дем'янчук М.А.,
к.е.н., старший викладач кафедри економіки
та моделювання ринкових відносин,
Одеський національний університет імені І.І. Мечникова*

ФАСЕТНА КЛАСИФІКАЦІЯ ПРОБЛЕМ СТАЛОГО РОЗВИТКУ ПІДПРИЄМСТВ

Анотація. У статті сформульовано власний погляд на смислову характеристику економічної категорії «сталий розвиток підприємства», розроблено та обґрунтовано теоретичний базис фасетної класифікації проблем сталого розвитку підприємств, який є досить гнучким та зручним у використанні підприємствами для оперативного та повного формування інформаційної основи при прийнятті ефективних управлінських рішень.

Ключові слова: підприємство, сталий розвиток, фасетна класифікація, проблеми.

Постановка проблеми. Сталий розвиток підприємств як гармонійне поєднання економічної, соціальної та екологічної сфер у процесі господарювання, є безперечним напрямом сучасної економіки. Але у процесі сталого розвитку підприємств виникає низка проблем теоретичного та прикладного характеру. Зокрема, до теоретичних проблем належить фундаментальне питання формування ієрархії понять. З цього для підприємств виникає практичне питання: як сформулювати стратегічні цілі розвитку; яким чином поєднати під час сталого розвитку економічну, соціальну та екологічну сфери діяльності; за якими критеріями оцінювати сталий розвиток підприємства.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Загальнотеоретичні питання формування механізму сталого розвитку підприємств та їх успішного функціонування в умовах ринкової економіки у різні часи розглянуті у працях Л. Вальраса, Дж. Кейнса, М. Кондратьєва, М. Портера, Д. Рікардо, П. Семюелсона, А. Сміта, А. Томпсона, Р. Фатхутдиної, Е. Хансена, Р. Харрода, Дж. Хікса, Т. Хорна, М. Чебикиної, А. Юданова та інших. Системи факторів сталого розвитку приділяється увага такими вченими, як О.В. Ареф'євою, Р. Аскоффом, К.Р. Гончаром, І.А. Лукиною, Д.М. Городянською, Е.С. Грачовою, С. Естеріним, Б.В. Кузнецовою, І.М. Смолейчуком, О.К. Філатовою, Т.І. Фрадиною та іншими.

Виділення не вирішених раніше частин загальної проблеми. Незважаючи на суттєві наукові розробки, необхідним залишається доопрацювання смислової характеристики економічної категорії «сталий розвиток підприємства», а також розробка та обґрунтування теоретичного базису класифікації проблем сталого розвитку підприємств, який дозволить більш повно та оперативно формувати інформаційну основу при прийнятті ефективних управлінських рішень.

Мега статті полягає у розробленні теоретичного базису з фасетної класифікації проблем сталого розвитку підприємств.

Виклад основного матеріалу. Досить часто в економічній літературі поняття стійкості ототожнюється з поняттям стабільності, однак ці категорії мають певні відмінності, основною з яких є те, що стабільність передбачає здатність до незмінності [1; 2], а стійкість здатність до рівноважного функціонування. У [3; 4] стійкість визначається як здатність системи виконувати функції під впливом зовнішніх та внутрішніх факторів або ж

здатність витримувати зовнішній вплив та протидіяти йому, довго зберігати й виявляти свої властивості. Стійкість з позиції динамічності розглядає і Ю.М. Климонтович [5], визначаючи її як стан рухомої рівноваги відкритих систем.

Виходячи з матеріалів Конференції ООН з навколишнього середовища і розвитку (1992 р.) [6], сталий розвиток – це такий розвиток суспільства, який задовольняє потреби сучасності, не ставлячи під загрозу здатність наступних поколінь задовольняти свої власні потреби.

Закон України «Про концепцію переходу України до сталого розвитку» [7] визначає сталий розвиток як такий розвиток суспільства, за якого задоволення потреб теперішніх поколінь не повинно ставити під загрозу можливості майбутніх поколінь задовольняти свої потреби, для чого необхідне узгодження екологічних, економічних та соціальних складових розвитку.

Генералізація теоретичних підходів до визначення сутності й можливості логічного взаємозв'язку понять «стійкість», «стійкий розвиток», «розвиток підприємства» та «сталий розвиток», обґрунтування оптимальної структури передумов переходу підприємств до сталого розвитку, [8-10] їх мотиви, цілі та проблеми дозволили автору сформулювати власний погляд на смислову характеристику економічної категорії «сталий розвиток підприємства».

Автор пропонує розглядати поняття сталого розвитку підприємства як такий розвиток, що забезпечує збалансоване вирішення зовнішніх та внутрішніх проблем економічного, соціального, екологічного характеру, а також проблем збереження та зростання потужності сукупності потенціалів підприємства з метою забезпечення його якісного саморозвитку і самостановлення та задоволення потреб теперішнього та майбутніх поколінь.

Однак необхідним також залишається розроблення теоретичного базису класифікації проблем сталого розвитку підприємств. Класифікація (класифікування) (від лат. Classis – клас та facere – роблю) – особливий випадок застосування логічної операції поділу обсягу поняття, що представляє собою деяку сукупність поділів (розподіл деякого класу на види, розподіл цих видів тощо [11]. Існує два основні методи класифікації [12-14]: ієрархічний та фасетний.

Ієрархічний метод класифікації характеризується тим, що початкова множина об'єктів інформації послідовно поділяється на угруповання (класи) першого рівня поділу, далі – на угруповання наступного рівня тощо. Між створеними групами встановлюється певна ієрархія. При цьому кожна підгрупа належить лише одній групі (вищій за ієрархією). Перевагами даного методу класифікації є простота побудови, можливість виділення спільності та подібності ознак об'єктів, висока інформаційна насиченість, оглядовість. Однак даний метод володіє й недоліками, якими є: громіздкість при великій глибині, труднощі застосування через багатоступінчастість і великого числа взаємопов'язаних підмножин, інформаційна недостатність і неповне охоплення ознак.

Фасетний метод використовують при необхідності збільшення чисельності ознак. Особливістю фасетного методу є те, що різні ознаки не пов'язані між собою, але передбачає паралельний поділ об'єкту на окремі незалежні одна від іншої групи або фасети, по одному з ознак у кожній. Система класифікації може бути подана переліком незалежних списки (фасетів), які містять значення ознак класифікації. Кількість фасетних формул, для яких можуть бути утворені ієрархічні класифікації, визначається можливим поєднанням. Фасетний метод класифікації не передбачає жорсткого ділення інформації в певній послідовності та дозволяє (на відміну від ієрархічної) будувати класи шляхом вживання будь-якого поєднання характерних ознак. У рамках такої класифікації допустиме пересічення окремих класифікаційних елементів.

Враховуючи динамічний розвиток науки, виробничих технологій, складно позначити ряд проблем підприємств, з якими вони зустрічаються в процесі становлення інформаційного суспільства та глобалізаційних перетворень, представляється неможливим в якості моделі побудови класифікації проблем сталого розвитку підприємств вибрати ієрархічний метод. Тому формулювання і обґрунтування класифікаційних ознак проблем сталого розвитку підприємств і подальше їх об'єднання в єдину систему класифікації, на думку автора, необхідно здійснювати на основі фасетного методу класифікації.

На підставі аналізу наукової літератури [15-20] та власних досліджень автором виявлено основні значимі ознаки класифікації проблем сталого розвитку підприємств: зовнішні та внутрішні. Оскільки базові положення концепції сталого розвитку

України розглядають синтез трьох базових складових, тому зовнішній клас проблем має такі підкласи, як економічний, соціальний та екологічний, а внутрішній клас містить економічний, соціальний та ресурсний підкласи. Кожен із підкласів має сукупність компонент (рис. 1).

Зовнішнє середовище підприємства здійснює значний вплив на результати його діяльності. Забезпечення сталого розвитку підприємства можливе за умови комплексного, систематичного дослідження впливу проблем цього середовища на проблеми самого підприємства. Зовнішнє середовище підприємства зазвичай поділяють на середовище прямої та опосередкованої дії. Середовище прямої дії утворюють такі суб'єкти як споживачі, конкуренти, постачальники, державні органи, фінансово-кредитні установи тощо. Середовище ж опосередкованої дії охоплює матеріально-технічні умови, суспільні відносини, інститути та інші складові, які у сталому розвитку підприємств відіграють дуже важливу роль. Зовнішнє середовище підприємства є складним, мінливим, і, як правило, багатовимірним та повному формулюванні інформаційної основи для прийняття ефективних управлінських рішень. Тому **зовнішній клас проблем** сталого розвитку підприємств, на думку автора, повинен мати такі підкласи: економічний, соціальний та екологічний.

Економічний підклас проблем сталого розвитку підприємства характеризується такими компонентами як національна (макроекономічна), податкова та фінансова (табл. 1). Автором у складі цього підкласу виділено саме ці компоненти, оскільки

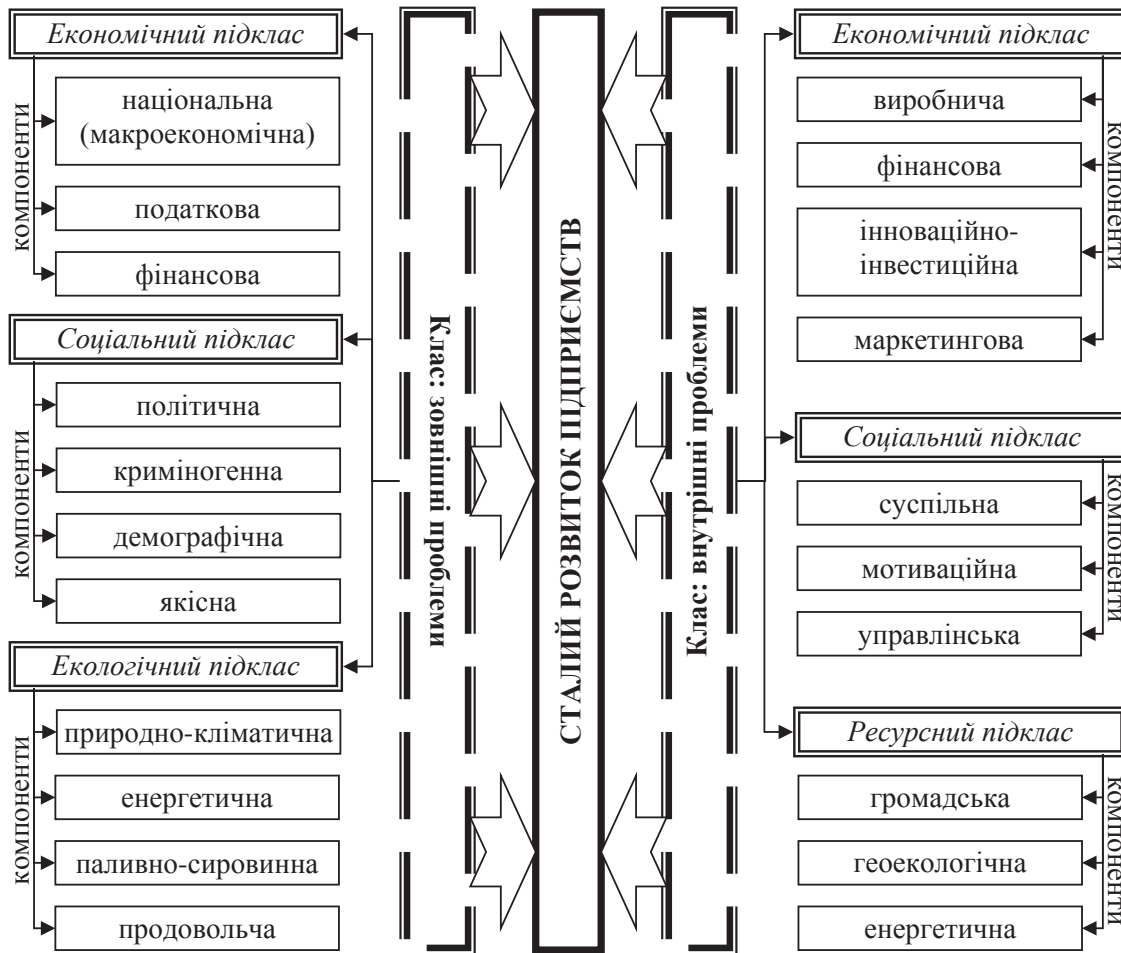

Рис. 1. Фасетна класифікація проблем сталого розвитку підприємств

Джерело: розроблено автором

вони найбільш повно розкривають його та найвагоміші процеси сучасності держави. Національна (макроекономічна) компонента відображає ступінь інтеграції держави у світовий господарський простір, стан національної валюти, конкурентоспроможність країни тощо.

Податкова компонента показує наскільки є ефективною податкова система країни, наповнення соціальних фондів, здатність податкової системи до забезпечення реалізації цілей і прав державної політики та платників податків. Фінансова компонента відображає проблеми, пов'язані з фінансовим контролем держави, наявність або відсутність достатньої кількості коштів на розвиток реального сектора економіки та його супутніх галузей тощо.

Соціальний підклас проблем сталого розвитку підприємства характеризується такими компонентами, як політична, криміногенна, демографічна, якісна, оскільки вони найбільш повно визначають соціальну сферу країни в умовах глобалізаційних перетворень та надають можливість порівняти соціальні проблеми сталого розвитку підприємств різних держав і галузей (табл. 2).

Політична компонента відбиває загальносвітові та національні конфлікти різноманітних причин, роль впливу дер-

жави на внутрішні процеси та інші проблеми. Криміногенна компонента розкриває проблеми, які пов'язані з доступністю та злочинністю, насамперед, економічного характеру. Демографічна компонента відображає проблеми, які пов'язані з народонаселенням: чисельність, смертність, міграційні процеси, охорона здоров'я тощо. Якісна компонента висвітлює проблеми прожиткового рівня, безробіття, ВВП на душу населення та інші.

Екологічний підклас проблем сталого розвитку підприємства характеризується такими компонентами як природнокліматична, енергетична, паливно-сировинна, продовольча (табл. 3). У складі цього підкласу виділено саме такі компоненти, тому що останнім часом ці проблеми впливають на діяльність підприємств та їх сталий розвиток найбільш прямо, аніж опосередковано. Так, природнокліматична компонента показує проблеми відношення людини і підприємств до природи і навколиш-

Таблиця 2

Змістовне наповнення соціального підкласу зовнішнього класу проблем сталого розвитку підприємств

Компоненти підкласу	Зміст
політична	<ul style="list-style-type: none"> - недопущення світової ядерної кризи; - військові та регіональні конфлікти; - політичні конфлікти; - послаблення ролі держави і посилення впливу на внутрішні українські процеси основних суб'єктів глобалізації; - проблема збереження національної ідентичності, яка пов'язана з масовими міграціями населення.
криміногенна	<ul style="list-style-type: none"> - розкрадання бюджетних коштів під надумані та реальні програми (наприклад, будівництво доріг та мостів); - економічна злочинність як одна із загроз і боротьба з якою є важливим фактором у забезпеченні фінансової безпеки держави в умовах глобалізації; - проблеми кримінологічної детермінації; - виявлення та розслідування економічних злочинів.
демографічна	<ul style="list-style-type: none"> - інтенсивне зростання народонаселення світу; - нерівномірність зростання чисельності населення в різних регіонах; - взаємозв'язок цивілізаційного розвитку суспільства, чисельності його населення та ресурсів для його життя; - нестійкі міграційні процеси, недосконала система охорони здоров'я; - стрімке скорочення чисельності України, зростання коефіцієнту смертності, орієнтація сімей на одну дитину в сім'ї (відсутність традицій багатодітності); - відсутність моделі ефективного державного та регіонального демографічного регулювання.
якісна	<ul style="list-style-type: none"> - низький рівень ВВП на душу населення; - недостатній рівень забезпечення зайнятості населення та зростання безробіття; - низький рівень прожиткового мінімуму; - недостатній рівень умов життя домогосподарств.

Таблиця 1

Змістовне наповнення економічного підкласу зовнішнього класу проблем сталого розвитку підприємств

Компоненти підкласу	Зміст
національна (макроекономічна)	<ul style="list-style-type: none"> - інтеграція України до світового господарського простору - нестабільність національної валюти; - низький рівень конкурентоспроможності країни; - недоречність беззастережного відкриття кордонів; - несприятлива зовнішньоекономічна кон'юнктура на товари та послуги країни.
податкова	<ul style="list-style-type: none"> - недоотримання податків від «тіньових» доходів громадян; - недофінансування Пенсійного та інших соціальних фондів підприємцями через нелегальну оплату праці працівників; - ухилення від сплати податків; - неспроможність податкової системи України забезпечити реалізацію цілей та прав державної політики та платників податків; - нерівномірний розподіл податкового навантаження серед суб'єктів господарювання.
фінансова	<ul style="list-style-type: none"> - дефіцит коштів для виконання внутрішніх зобов'язань перед українськими громадянами і обслуговування зовнішніх боргів; - відсутність кредитування реального сектору економіки; - втрата стабільності банківської системи; - відсутність інформаційного механізму управління в роботі системи державного фінансового контролю.

Джерело: розроблено автором

Джерело: розроблено автором

Таблиця 3

Змістовне наповнення екологічного підкласу зовнішнього класу проблем сталого розвитку підприємств

Компоненти підкласу	Зміст
природно-кліматична	<ul style="list-style-type: none"> - варварське відношення людини до природи: вирубка лісів, знищення річок, створення штучних водосховищ, забруднення шкідливими речовинами прісної води; - відходи внаслідок виробничої діяльності людини, значна кількість яких накопичується в Світовому океані; - економічний збиток, що нанесено довкіллю; - недосконалість механізму стягнення плати за наднормове забруднення довкілля; - недостатнє розуміння в суспільстві пріоритетів збереження навколишнього середовища та переваг сталого розвитку.
енергетична	<ul style="list-style-type: none"> - збільшення дефіциту стратегічних ресурсів та їх зосередження у країнах-монополіях; - тотальна залежність країни від енергоносіїв інших країн; - нераціональне використання енергії у поєднанні зі зростанням народонаселення; - зростання масштабів залучення у виробничий процес енергетичних ресурсів при їх обмеженій кількості; - відсутність страхування екологічної відповідальності та екологічних ризиків.
паливно-сировинна	<ul style="list-style-type: none"> - нерівномірний розподіл сировинно-паливних ресурсів; - значне зростання масштабів залучення у процес виробництва природної сировини та палива при їх обмеженій кількості у природі; - недостатня внутрішня мотивація застосування інноваційних технологій, що дає можливість іноземним конкурентам використовуючи суперечності внутрішнього законодавства для знищення контрагентів на внутрішньому ринку;
продовольча	<ul style="list-style-type: none"> - різноманітні захворювання, пов'язані зі споживанням неякісної питної води; - накопичення пестицидів і гербіцидів в продуктах харчування; - дефіцит продовольства і низький рівень платоспроможного попиту, що обумовлюють незбалансованість внутрішнього продовольчого ринку за попитом і пропозицією; - залежність внутрішнього ринку від імпортних поставок продовольства, не конкурентоспроможність національного агропромислового комплексу; - низька конкурентоспроможність продукції за якістю та/або ціною при достатності продовольства власного виробництва; - нерозвиненість зовнішньоекономічних зв'язків, замкнутість внутрішнього продовольчого ринку; - низька ефективність діяльності господарюючих суб'єктів в АПК.

Джерело: розроблено автором

нього середовища та економічний збиток від нього, проблемні питання, пов'язані з нормативно-правовою базою екологічної сфери та інші проблеми. Енергетична компоненти екологічного підкласу проблем сталого розвитку підприємства робить наголос на енергетичних запасах країни та залежність від них підприємств всіх сфер й галузей, ступінь їх замученості у виробничий процес тощо. Паливно-сировинна компонента відмічає проблеми поливних та природних сировинних ресурсів країни, залежність від них виробничої діяльності підприємств та заохочення з боку держави до використання більш інноваційних ресурсозберігаючих технологій. Продовольча компонента позначає проблеми, пов'язані з різноманітними захворюваннями внаслідок вживання неякісної питної води та продуктів харчування, рівнем платоспроможного попиту, залежністю країни від імпорту продовольства, якістю та / або ціною вітчизняного виробництва та інші. Підприємства загальної переваги сталого розвитку підприємства є сукупність його потенціалів, яку керівники цього підприємства використовують задля оперативного та повного формування інформаційної основи при прийнятті управлінських рішень.

Сталий розвиток підприємств відбиває сутність особливого стану господарської системи в складному ринковому середовищі і характеризує гарантію цілеспрямованості її руху в сьогоденні та прогнозованому майбутньому. Він синтезує в собі сукупність властивостей самої системи і найважливіших складових її

Таблиця 4

Змістовне наповнення економічного підкласу внутрішнього класу проблем сталого розвитку підприємств

Компоненти підкласу	Зміст
виробнича	<ul style="list-style-type: none"> - зношеність та застарілість технологічного і технічного обладнання підприємства; - часткове використання виробничих потужностей підприємств; - низька якість матеріально-технічного постачання; - недостатній рівень професіоналізму кадрів для контролю за якістю наданих послуг (виготовленою продукцією).
фінансова	<ul style="list-style-type: none"> - нестійкий рівень платоспроможності підприємств; - нераціональне використання фінансових ресурсів; - брак коштів на придбання новітніх технологій та технічних пристроїв; - високий рівень залежності від залучених та позикових коштів.
інноваційно-інвестиційна	<ul style="list-style-type: none"> - недостатня поінформованість фахівців щодо можливостей наявних інноваційних систем, технологій та техніки; - низька інвестиційна активність; - повільне впровадження у виробничу діяльність новітніх технологій.
маркетингова	<ul style="list-style-type: none"> - недостатність уваги підприємства до маркетингової діяльності; - недостатній рівень професіональних та висококваліфікованих фахівців у сфері маркетингу; - недостатність практики емпіричного і фахового досвіду при прийнятті рішень щодо стратегії розвитку.

Джерело: розроблено автором

комерційної та господарської діяльності. Сталий розвиток підприємства характеризує процес його зростання, постійність і безперервність його змін в напрямку вдосконалювання з метою переходу підприємства на якісно новий рівень діяльності. Відмінною особливістю сталого розвитку підприємства є те, що на кожному етапі розвитку відбувається зміцнення якісних змін, покращень на основі циклічного відтворення постійної системи функцій підприємства, що складає зміст процесу його функціонування. Тому, враховуючі останні тенденції та пріоритетні напрями розвитку держави, **внутрішній клас проблем** сталого розвитку підприємства необхідно розділити на такі підкласи: економічний, соціальний, ресурсний.

Таблиця 5

Змістовне наповнення соціального підкласу внутрішнього класу проблем сталого розвитку підприємств

Компоненти підкласу	Зміст
управлінська	<ul style="list-style-type: none"> - невідповідність організаційної структури стратегії підприємства; - недостатність функціонального розподілу праці; - протиріччя між традиційними і новітніми методами управління працею; - протиріччя між фахівцями різних поколінь у сфері стратегії і повсякденної діяльності; - проблеми якісного використання робочого часу згідно з кваліфікацією і досвідом працівника; - використання неефективних методів управління персоналом; - низький рівень кваліфікації молодих фахівців у сфері управління.
суспільний	<ul style="list-style-type: none"> - плінність кадрів; - невідповідність винагороди праці потребам фахівців у контексті динамічних економічних умов; - відсутність (недостатність) організаційних і соціально-психологічних умов праці; - недосконалість корпоративної культури; - необхідність забезпечення умов професійного розвитку; - повільне зростання рівня освіти та професійної підготовки кадрів; - відсутність інноваційно-орієнтованої соціальної політики на підприємствах; - недостатній розвиток корпоративної соціальної відповідальності підприємств; - відсутність корпоративного пенсійного забезпечення.
мотиваційна	<ul style="list-style-type: none"> - незначний рівень сприйняття працівника як особистості, справедлива оцінка його дій; - низький рівень організації робочих місць; - відсутність умов однакових можливостей для професійного зростання працівника; - обмежене залучення працівників до управління, підтримка їх ініціативності; - відсутність (недостатність) забезпечення на підприємстві морально-соціальної захищеності працівника; - низький рівень турботи про соціальний розвиток колективу.

Джерело: розроблено автором

Економічний підклас проблем сталого розвитку підприємств пов'язано з виробничою, фінансовою, інноваційно-інвестиційною та маркетинговою компонентами (табл. 4).

Дослідження цих компонент є дуже важливим, оскільки сталий економічний розвиток підприємства є результатом вмілого, прорахованого управління всією сукупністю виробничо-господарських факторів, що визначають результати діяльності підприємства. Також сталий економічний розвиток підприємства обумовлений наявністю коштів для безперервності саморозвитку, можливості підприємства сприймати інноваційні процеси суспільства та у більшості визначається активністю маркетингової діяльності. Для вирішення проблем даного характеру підприємствам необхідно бути націленим на виконання стратегічних задач національної економіки в цілому; відтворювальний процес повинен відповідати динаміці потреб макросистеми; мати вагомий ступінь самостійності й автономності та володіти адекватною системою управління; володіти певним потенціалом, необхідним до самоорганізації та саморозвитку.

Соціальний підклас проблем сталого розвитку підприємств пов'язано з такими компонентами як управлінська, суспільна, мотиваційна (табл. 5). Сталий соціальний розвиток підприємства залежить від здійснюваної на нього соціальної політики; діяльності, направленої на соціальний розвиток колективу. Вирішення вищезазначених проблем припускає залучення колективу підприємства в суспільні процеси, його сприяння зростанню добробуту суспільства і рівня соціальної забезпеченості своїх працівників; реалізацію та забезпечення основних соціальних гарантів та прав особистості; працівники підприємств мають бити задоволені життєвими умовами у цілому.

Таблиця 6

Змістовне наповнення ресурсного підкласу внутрішнього класу проблем сталого розвитку підприємств

Компоненти підкласу	Зміст
громадська	<ul style="list-style-type: none"> - низький рівень спонукання і підтримування зацікавленості у робітників до охорони праці; - недостатній рівень виховання свідомого відношення робітників до заходів з охорони праці; - відсутність (недостатність) популяризації нових засобів забезпечення безпечних і нешкідливих умов праці; - моніторинг потреб удосконалення управління охороною праці; - недостатній розвиток системи страхування від виробничих ризиків.
геоекологічна	<ul style="list-style-type: none"> - відсутність екологічних відділів на підприємстві, як б забезпечували дотримання правил і норм та стандартів щодо попередження забруднення навколишнього природного середовища; - високий рівень споживання електроенергії на підприємствах; - відсутність екологічної складової у програмі підвищення кваліфікації робочого персоналу.
енергетична	<ul style="list-style-type: none"> - вичерпання запасів сировинних та енергетичних ресурсів; - неефективне застосування енергозберігаючих технологій; - відсутність використання нетрадиційних джерел енергії на підприємствах.

Джерело: розроблено автором

Ресурсний підклас проблем сталого розвитку підприємств обумовлено такими компонентами: громадська, геоекологічна та енергетична (табл. 6). Сталий екологічний розвиток підприємства спричинено такими аспектами як виконання вимог природоохоронного законодавства; попередження екологічних ситуацій, які можуть привести до фінансових втрат у вигляді штрафів та компенсаційних виплат; маркетингові дослідження ринку на предмет можливості переорієнтації у випадку зміни зовнішніх умов (наприклад, впровадження нових, більш екологічних технологічних процесів виробництва). Сталий екологічний розвиток підприємства є рушійною силою для впровадження та удосконалення системи управління докільям підприємства, який дозволяє підтримувати то підвищувати його економічну ефективність; направлено на поєднання воедино різноманітних аспектів еколого-економічного управління та припускає розробку систематизованого, комплексного плану заходів по досягненню підприємством цілей та завдань у сфері раціонального природокористування та охорони довкілля.

Оскільки на сталий розвиток підприємства впливають зовнішні та внутрішні проблеми, тому існує між ними взаємозв'язок. Так, наприклад, економічні підкласи внутрішнього та зовнішнього класу проблем сталого розвитку підприємств взаємопов'язані та впливають один на одного, а саме: несприятлива зовнішньоекономічна кон'юнктура країни призводить до часткового використання потужностей підприємства та навпаки. Економічний підклас зовнішнього класу та соціальний підклас внутрішнього класу проблем сталого розвитку підприємств також взаємопов'язані та впливають один на одного, наприклад, втрата стабільності банківської системи веде до вилучення власних коштів підприємствами та населенням, і навпаки – стабільна банківська система сприяє сталому розвитку економіки країни в цілому шляхом зберігання власних накопичень населенням та підприємствами у фінансових установах. Взаємозв'язок економічного підкласу зовнішнього класу та ресурсного підкласу внутрішнього класу проблем сталого розвитку підприємств спостерігається у високому податковому навантаженні, що змушує підприємства використовувати тра-

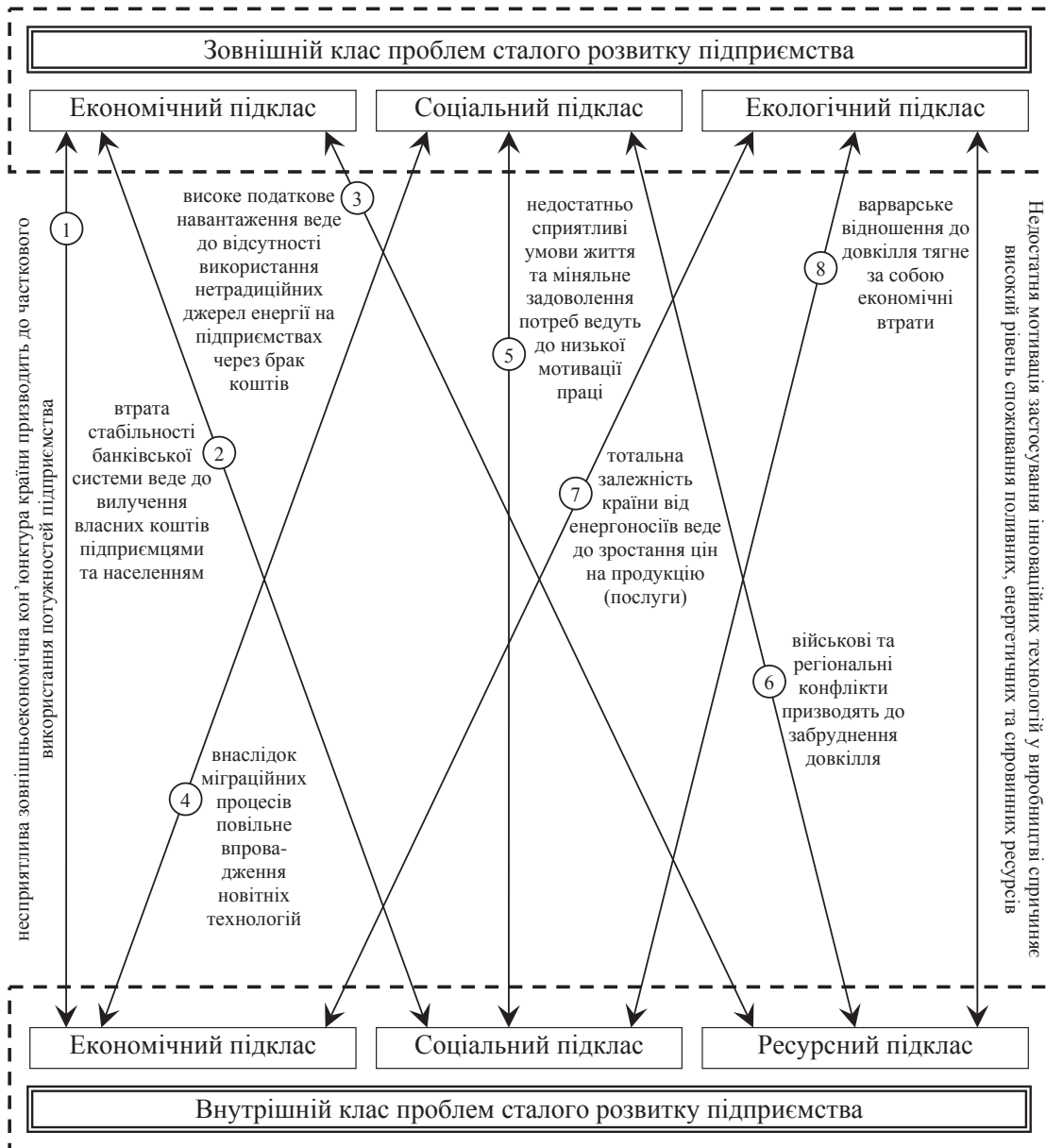

Рис. 2. Взаємозв'язок зовнішнього та внутрішнього класу проблем сталого розвитку підприємств

Джерело: розроблено автором

диційні джерела енергії задля економії коштів. Більш детально взаємозв'язок зовнішнього та внутрішнього класу проблем сталого розвитку підприємств наведено на рис. 2.

Сталий розвиток підприємства є багатограним поняттям, що може приймати різні видові прояви: постійне підтримання високого конкурентного статусу і відповідність сучасним вимогам ринку; забезпечення якісного саморозвитку та самостановлення підприємства; збалансоване вирішення зовнішніх та внутрішніх проблем економічного, соціального й екологічного характеру; протидія конкурентам та запобігання банкрутству тощо. Вирішення проблем сталого розвитку підприємств в системі, а не як епізодичні явища, є запорукою ефективного та сталого розвитку підприємства.

Висновки і пропозиції. Таким чином, розроблений теоретичний базис фасетної класифікації проблем підприємств у процесі їх сталого розвитку є досить гнучким та зручним у використанні підприємствами для оперативного та повного формулювання інформаційної основи при прийнятті ефективних управлінських рішень. Також варто зазначити, що питання сталого розвитку підприємства є досить динамічними, які потребують постійного моніторингу та вивчення. Можливість переходу підприємств до сталого розвитку пов'язано з вирішенням чи пом'якшенням низку докорінних протиріч між інтересами світового суспільства, інтересами окремих країн та регіонів, національно-державними інтересами та інтересами підприємств різних сфер економічної діяльності. Тому такий перехід потребує формування ефективних моделей або механізмів забезпечення сталого розвитку саме підприємств, розробка яких планується у подальших дослідженнях.

Література:

- Мельник Л.Г. Основи стійкого розвитку : навч. посіб. для післядиплом. освіти / Л.Г. Мельник. – Суми : Університетська книга, 2006. – 383 с.
- Козловський С.В. Управління сучасними економічними системами, їх розвитком та стійкістю : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. екон. наук : спец. 08.00.03 «Економіка та управління національним господарством» / С.В. Козловський. – Вінниця, 2011. – 32 с.
- Большой толковый словарь русского языка / [сост. С.А. Кузнецов]. – СПб. : Норинг, 1998. – 1 536 с.
- Словник української мови / [ред. Назарова І.С., Петровська О.П., Скрипник Л.Г. та ін.] ; Академія наук Української РСР ; Ін-т мови ім. О.О. Потебні. – К. : Наукова думка, 1978. – Т. IX. – 853 с.
- Климонтвич Ю.М. Без формул о синергетике / Ю.М. Климонтвич. – Мн. : Вышэйшая школа, 1985. – 231 с.
- Доклад Конференции Организации Объединенных Наций по окружающей среде и развитию, Рио-де-Жанейро, 3–14 июня 1992 года (издание Организации Объединенных Наций, в продаже под № R.93.I.8), тома I-III.
- Про Концепцію переходу України до сталого розвитку: проект Постанови від 02.07.2004 № 5749 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.mns.gov.ua>.
- Князева О.А. Проблеми сталого розвитку підприємств в умовах глобалізації / О.А. Князева, М.А. Дем'янчук // Економічний вісник університету : зб. наук. праць учених та аспірантів. – Переяслав-Хмельницький : ДВНЗ «Переяслав-Хмельницький державний педагогічний університет імені Григорія Сковороди», 2015. – Випуск 25/1. – С. 110-117.
- Дем'янчук М.А. Мотиви та цілі сталого розвитку підприємств в умовах глобалізаційних перетворень / М.А. Дем'янчук // Materials of the XI International scientific and practical conference «Cutting-edge science – 2015», April 30–May 7, 2015. – Volume 6, Economic science. – Sheffield. Science and education LTD. – С. 33-35.
- Дем'янчук М.А. Інтеграція підприємств як фактор сталого розвитку в умовах глобалізації / М.А. Дем'янчук, Н.Д. Маслій // Глобалізаційні та євроінтеграційні процеси в розвитку національних економік : матеріали II міжнар. наук.-практ. Інтернет-конф. 29 квітня 2015 р. (ЛКА, м. Львів). – Тернопіль : Крок, 2015. – С. 23-26.
- Философский словарь / Под ред. И.Т. Фролова. – 4-е изд. – М. : Политиздат, 1981. – 445 с.
- Зупарова Л. Аналитико-синтетическая переработка информации / Л.Б. Зупарова, Т.А. Зайцева ; под ред. Ю.Н. Столярова. – М. : ФАИР, 2007. – 400 с.
- Ранганатан Ш.Р. Классификация двоеточием. Основная классификация. Пер. с англ. / Под. ред. Т.С. Гомолицкой. – М.: ГПНТБ СССР, 1970.
- Фасетная классификация [Электронный ресурс]. – Режим доступа : http://www.klgtu.ru/students/literature/inf_asu/1210.html.
- Князева О.А. Оцінка стійкого розвитку телекомунікаційного підприємства / О.А. Князева, Н.В. Дойсан // Економічний часопис – XXI. – Київ. – 2013. – № 5-6(1). – С. 71-74.
- Колотий В.О. Особливості сталого розвитку підприємств торгівлі в умовах активізації інноваційної діяльності [Електронний ресурс] / В.О. Колотий. – Режим доступу : http://www.nbu.gov.ua/portal/soc_gum/Znphktei/2011_2/statti_2/koloti/koloti.htm.
- Нам'ясенко В.М. Концептуальна класифікація проблем розвитку підприємств / В.М. Нам'ясенко, Т.Г. Гайворонська // Вісник Хмельницького національного університету. – 2014. – № 2, Т. 2. – С. 125-127.
- Ульянова О.Б. Мультипликативно-модульная организация бизнес-процессов производства как основа устойчивого развития предприятия (на примере текстильной промышленности) : автореф. дис. ... на соискание науч. степени доктора экон. наук : спец. 08.00.05 «Экономика и управление народным хозяйством (экономика, организация и управление предприятиями, отраслями, комплексами – промышленность)» / О.Б. Ульянова. – Иваново, 2009. – 41 с.
- Фоміна М.В. Сталий розвиток в умовах глобалізації: протиріччя та чинники / М.В. Фоміна // Сталий розвиток економіки. – 2011. – № 7(10). – С. 6-12.
- Пилипчук В.М. Ключові проблеми економічного розвитку України / В.М. Пилипчук // Економічний часопис – XXI. – Київ. – 2010. – № 3-4. – С. 20-22.

Дем'янчук М.А. Фасетная классификация проблем устойчивого развития предприятий

Аннотация. В статье сформулирован собственный взгляд на смысловую характеристику экономической категории «устойчивое развитие предприятия», разработан и обоснован теоретический базис фасетной классификации проблем устойчивого развития предприятия, который является достаточно гибким и удобным в использовании предприятиями для оперативного и полного формирования информационной основы при принятии эффективных управленческих решений.

Ключевые слова: предприятие, устойчивое развитие, фасетная классификация, проблемы.

Demyanchuk M.A. Faceted classification of problems of sustainable development of enterprises

Summary. The article formulates the own view on the semantic description of the economic category of «sustainable enterprise», developed and validated theoretical basis of faceted classification of problems of sustainable development of the enterprise, that is sufficiently flexible and easy to use by enterprises for the rapid and full information forming the basis for the adoption of effective managerial decisions.

Keywords: enterprise, sustainable development, facet classification, problems.